

การยกเลิกสัมปทานเหมืองแร่ทองคำชาติโดยคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ Cancellation of Concession of Chatree Gold Mining by Council for Peace and Order

กวินกาญจน์ ธนชัยวุฒิพงศ์*

เอกพร รักความสุข**

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาระบบการบริหารจัดการภาครัฐในการจัดการคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการยกเลิกสัมปทานเหมืองแร่ทองคำ 2) เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการปัญหาที่นำไปสู่การปนเปื้อนของสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อประชาชน 3) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาวิเคราะห์ภายใต้ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและวิธีการสนทนากลุ่ม จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 39 คน รวมทั้งการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม ตลอดจนเอกสารทางวิชาการ เอกสารรายงานต่าง ๆ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาทำการวิเคราะห์ร่วมกันอย่างเป็นระบบโดยใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าเชิงคุณภาพ (Triangulation) และใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัยเป็นการตีความสร้างข้อสรุปจากปรากฏการณ์ที่สังเกตเห็น โดยมีข้อค้นพบดังนี้

1. หน่วยงานรัฐที่ควบคุม ดูแล เหมืองแร่ทองคำ จะปฏิบัติตามขั้นตอนกฎหมายเป็นหลัก จึงเป็นอุปสรรคในการเข้าไปดูแลและจัดการผลกระทบของเหมืองแร่ทองคำ
2. ด้วยอำนาจ หน้าที่ ระเบียบขั้นตอนของกฎหมาย เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ ไม่สามารถยืนยันและให้รายละเอียดข้อมูลที่เป็นจริงกับประชาชนได้ จึงกลายเป็นช่องว่างระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับประชาชน
3. การประกอบกิจการเหมืองแร่ทองคำ ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างประชาชนที่เสียประโยชน์กับประชาชนในพื้นที่ซึ่งได้รับประโยชน์จากเหมืองแร่ทองคำด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในภาพรวม
4. หน่วยงานรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการสัมปทานเหมืองแร่ทองคำ ขาดการ

* หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

** ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

ประสานงานร่วมกัน เกี่ยวกับการสร้างความเชื่อมั่น ด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมที่เป็นหัวใจหลักของการประกอบกิจการเหมืองแร่ทองคำจนกลายเป็นประเด็นสำคัญในการร้องเรียนถึงแม้ว่าเหมืองแร่จะทำให้เกิดประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง มากมาย เช่น การสร้างรายได้ ส่งเสริมเศรษฐกิจในชุมชนก็ตาม

คำสำคัญ : การยกเลิกสัมปทาน เหมืองแร่ทองคำ

ABSTRACT

The purpose of the research was to study 1) To study the governmental agency management system to manage the quality of life and the environment caused by the abolition of gold mining concession, 2) To study the way to deal with problems that lead to environmental contamination that affects people. 3) To analyze the problems and obstacles in addressing the problem. It is a qualitative study by analyzing the actual phenomena. With in-depth interviews and focus group discussions. From the main contributors 39 people Including non-engaging observations. Including academic papers, reports, and related research papers. To conduct a systematic analysis using the triangulation method. And using inductive analysis as an interpretation creates a conclusion from the observed phenomenon.

The findings were as follows:

1. The state government regulates gold mining. Will follow the main legal procedures. It is a barrier to take over and manage the impact of gold mining.
2. With the authority, procedure, procedure of the law. Government officials could not confirmed and provided accurate information to the public. It became a gulf between government agencies and the public.
3. Gold mining this resulted in conflicts between people who benefited the local people in this area, whom benefited from the gold mining, to improve the quality of life of the people as a whole.
4. State and private entities involved in the gold mining concession. Lack of coordination about confidence building The health and environment at the heart of the gold mining industry has become a major issue in the mining industry, even though mining is likely to bring many benefits, such as revenue generation. Promote

the economy in the community.

Keyword: Governmental management Concession cancellation

Gold Mining

บทนำ

ถึงแม้ว่าทรัพยากรแร่เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่กำเนิดขึ้นมาใช้แล้วจะหมดไปจากแหล่งกำเนิด(Nonrenewable resources) ซึ่งการเกิดขึ้นของแร่จะใช้ระยะเวลายาวนานตามกระบวนการทางธรณีวิทยานั้น เมื่อครั้งอดีตประเทศไทยมีการขุดใช้แร่มาตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งถือว่าเป็นประเทศหนึ่งที่มีแหล่งแร่ที่มีความอุดมสมบูรณ์จนมีการเรียกขานกันว่าเป็นดินแดนสุวรรณภูมิ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงกรุงศรีอยุธยา เริ่มต้นจากเหมืองทองคำและดีบุกเพื่ออุตสาหกรรมสำริด ต่อมา มีการนำเหล็กมาเป็นอาวุธ การพัฒนาด้านการผลิตเครื่องปั้นดินเผา การนำแร่คันชาตมาเป็นเครื่องประดับ การหล่อโลหะเป็นพระพุทธรูป รวมถึงการสร้างเทวสถานและปูชนียสถานต่างๆ โดยใช้หินทราย ศิลาแลง และอิฐเผา ซึ่งในปัจจุบันการสำรวจและการทำเหมืองแร่มีความสลับซับซ้อน และต้องใช้เทคนิคและความรู้วิชาการเพิ่มมากขึ้น และในขณะเดียวกันต้องพึงพาวิธีการผลิตที่ซับซ้อน รวมถึงการใช้เงินทุนมากและขยายตัวเป็นอุตสาหกรรมการผลิตขนาดใหญ่เพื่อความคุ้มค่าการลงทุน (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2547)

แต่อย่างไรก็ตามในการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมเหมืองแร่ทองคำในประเทศไทยเริ่มเป็นที่รู้จักและได้รับการกล่าวถึงมากที่สุด ในจากการสำรวจทางด้านธรณีวิทยาพบว่า ประเทศไทยเป็นพื้นที่ที่มีการกำเนิดแร่ทองคำกระจายอยู่ทั่วไป ซึ่งในปัจจุบันมีผู้ประกอบการกิจการเหมืองทองของบริษัทเอกชน จำนวน 2 ราย ได้เปิดดำเนินการผลิตทองคำในเชิงพาณิชย์ นั่นก็คือ บริษัท อัครา ไมนิ่ง จำกัด และ บริษัททุ่งคำ จำกัด ขั้นตอนในการผลิตนั้นส่วนใหญ่จะใช้สารไซยาไนด์ในขั้นตอนการแต่งแร่ จากขั้นตอนการทำเหมืองแร่ก็เป็นที่น่าทึ่งกันว่าขบวนการส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนของการระเบิดหิน การแต่งแร่ และการประกอบโลหะกรรม มีส่วนทำให้ธรรมชาติเสียสมดุลและไม่อาจฟื้นคืนสู่สภาพเดิมในระยะเวลาอันสั้นได้ จึงก่อให้เกิดปัญหาด้านสภาพแวดล้อมในด้านต่าง ๆ ตามมา และยิ่งไปกว่านั้นการประกอบกิจการเหมืองแร่ทองคำมีการใช้สารเคมีที่เป็นพิษในปริมาณมากและส่งผลกระทบต่อสุขภาพของชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงกับพื้นที่โครงการทำให้ประชาชนเกิดความวิตกกังวล รู้สึกถึงความไม่ปลอดภัยในการดำเนินชีวิต แต่ถึงอย่างไรก็ตามถ้าผู้ประกอบการกิจการเหมืองแร่ทองคำมีกระบวนการบริหารจัดการ สิ่งแวดล้อมที่ดีและมีความควบคุมอย่างเคร่งครัดและยังความตระหนักถึงประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติงาน ผู้ที่เกี่ยวข้อง ประชาชน และสังคมโดยรวมและนั้น ในขั้นตอนการผลิตแร่ทองคำนั้นย่อมจะไม่ส่งผลกระทบต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม (กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่, 2550) ซึ่งการประกอบกิจการเหมืองแร่ที่ผ่านมา มีการร้องเรียนและเรียกร้องค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อมอยู่อย่างต่อเนื่อง ยกตัวอย่างเช่น ผลกระทบด้านเสียงและฝุ่นละอองจากการใช้ระเบิด ผลกระทบต่อแหล่งน้ำใต้ดิน และการปนเปื้อนของสารอันตรายที่อยู่ในดิน ผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียง ซึ่งกระบวนการผลิตแร่แต่ละประเภทจะมีความแตกต่างของมลพิษที่เกิดจากกระบวนการผลิต เช่น สารพิษจากการทำเหมืองแร่ทองคำใน จังหวัดจังหวัดเลย และจังหวัดพิจิตร ซึ่งในขั้นตอนกระบวนการทำเหมืองแร่ในพื้นที่ ตำบลเขาเจ็ดยอด อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร นั้น มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตั้งแต่การเริ่มกระบวนการระเบิดจะมีทั้งฝุ่นที่เกิดจากการระเบิดภูเขา การเอาหินแร่มาแยกเป็นทองคำส่งผลทำให้น้ำมีสภาพเป็นกรด และยังโลหะที่เป็นส่วนเกินหลุดออกมาสู่สิ่งแวดล้อมจากขั้นตอนของกระบวนการสกัด หรือแม้กระทั่งของเสียที่ถูกกักเก็บไว้ในบ่อกักเก็บของเสีย ก็ยังหลุดออกมาปนเปื้อนสู่สิ่งแวดล้อม ทั้งในส่วนของแหล่งน้ำและแหล่งห่วงโซ่อาหาร ซึ่งท้ายที่สุดผู้ได้รับผลกระทบก็คงหนีไม่พ้นชาวบ้านในอาศัยอยู่ชุมชนใกล้เคียงเหมืองแร่ทองคำ จากผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นพบว่าประชาชนที่มีอัตราการป่วยเป็นมะเร็ง และอัตราการเสียชีวิตเพิ่มขึ้น ซึ่งถือว่าไม่มีความคุ้มค่าเมื่อพิจารณาจากผลประโยชน์ที่คนในพื้นที่หรือคนไทยได้รับ ซึ่งปัญหาที่เกิดจากประกอบกิจการเหมืองแร่ทองคำ ซึ่งถ้ามองที่ผลประโยชน์ไม่ได้ตกอยู่ที่ประชาชนในพื้นที่หรือคนไทย แต่ผลประโยชน์กลับไปที่ตกอยู่ที่ชาวต่างชาติที่ได้รับสัมปทาน ซึ่งเมื่อเทียบกับผลประโยชน์ที่ทางเหมืองแร่ทองคำได้รับแล้วถือว่าไม่คุ้มค่าเท่ากับสิ่งแวดล้อมที่เสียไป ซึ่งในการทำกิจการเหมืองแร่ในต่างประเทศนั้น จะมีหน่วยงานเข้าไปฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมบริเวณเหมืองแร่ทองคำ แต่สำหรับประเทศไทยไม่มีหน่วยงานดังกล่าว จึงทำให้ไม่มีการประเมินมูลค่าของผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการประกอบกิจการเหมืองแร่ และสิ่งที่สำคัญทางบริษัทที่ได้รับสัมปทานก็ไม่ได้เสียค่าฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมใดๆ และด้วยผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมทั้งหมด นำไปสู่กระบวนการทบทวนให้ชะลอหรือหยุดการให้สัมปทานการทำเหมือง(สำนักข่าวมหาวิทยาลัยรังสิต ,2557)และรัฐมนตรีทั้ง 4 กระทรวง ซึ่งประกอบไปด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้ลงพื้นที่ในวันที่ 23 เมษายน 2559 เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง พร้อมรับฟังความคิดเห็นประชาชนทั้งฝ่ายคัดค้านและฝ่ายสนับสนุนบริเวณเหมืองแร่ทองคำของบริษัท อัครา รีซอร์สเซส จำกัด (มหาชน) เพื่อร่วมพิจารณากำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และเพื่อรวบรวมข้อมูลในการพิจารณาต่อหรือไม่ต่ออายุใบอนุญาตของบริษัทดังกล่าวในขั้นตอนต่อไป (ข่าว 7 สี:2559) และวันที่ 29 เมษายน 2559 รัฐมนตรีทั้ง 4 กระทรวงที่เกี่ยวข้อง ได้หารือร่วมกันถึงผลตรวจข้อเท็จจริงด้านต่างๆ สรุปว่าในปัจจุบันยังคง มีปัญหาเรื่องร้องเรียน ข้อขัดแย้งของประชาชนในพื้นที่ แม้จะยังไม่สรุปได้ชัดเจนว่า ปัญหาข้อร้องเรียนและผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม และสุขภาพอนามัยของประชาชน เกิดจากการทำเหมืองแร่ทองคำ ของบริษัทอัครา รีซอร์สเซส จำกัด (มหาชน) หรือไม่ แต่เพื่อประโยชน์ของสังคมและประชาชนเป็นส่วนรวม และแก้ปัญหาความแตกแยกของประชาชน ในชุมชนจึงมีมติร่วมกันดังนี้ 1) ยุติการอนุญาตอาชญาบัตรพิเศษสำรวจแร่ทองคำและประทานบัตรทำเหมืองแร่ทองคำรวมถึงคำขอต่ออายุประทานบัตรด้วย 2) ในกรณีของ บริษัทอัครา รีซอร์สเซส จำกัด (มหาชน) เพื่อบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนของ

พนักงาน และเพื่อเตรียมการเลิกประกอบกิจการ จึงเห็นควรให้ต่ออายุใบอนุญาตประกอบโลหะกรรมไปจนถึงสิ้นปี 59 เพื่อให้สามารถนำแร่ที่เหลืออยู่ไปใช้ประโยชน์พร้อมทั้งให้บริษัท อัครา รีซอร์สเซส จำกัด (มหาชน) เร่งดำเนินการปิดเหมืองและฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองให้เป็นไปตามเงื่อนไขการอนุญาต 3) ให้นำหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดูแลประชาชนและบรรเทาปัญหาที่อาจเกิดขึ้นภายหลังสิ้นสุดการประกอบกิจการเหมืองแร่ทองคำและโลหะกรรมของบริษัท อัครา รีซอร์สเซส จำกัด (มหาชน) ดังนี้ กระทรวงอุตสาหกรรมและกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กำกับดูแลการปิดเหมืองและการฟื้นฟูพื้นที่ กระทรวงสาธารณสุข ดูแลสุขภาพของประชาชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง กระทรวงแรงงานดูแลพนักงานที่ได้รับผลกระทบจากการปิดกิจการ ทั้งนี้ นายกรัฐมนตรี ได้อนุมัติให้กระทรวงอุตสาหกรรมดำเนินการตามข้อกำหนดและบูรณาการส่วนราชการต่างๆ เพื่อให้เป็นไปตามมติร่วมกันของทั้ง 4 กระทรวงข้างต้น (ข่าว 7 สี:2559) เมื่อการประชุมคณะรัฐมนตรี (ครม.) ที่ทำเนียบรัฐบาล ในคราววันที่ 10 พฤษภาคม 2559 โดยมี พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี และหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เป็นประธาน โดย นางอรรชกา สีบุญเรือง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมได้กล่าวว่า ที่ประชุมมีมติรับทราบมติของคณะกรรมการร่วมตรวจสอบข้อเท็จจริงและแก้ไขปัญหากรณีเหมืองแร่ทองคำของบริษัท อัครา รีซอร์สเซส จำกัด (มหาชน) ซึ่งประกอบด้วยตัวแทน 4 กระทรวง คือ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ให้ยุติการดำเนินกิจการเหมืองแร่ทองคำของบริษัท อัครา รีซอร์สเซส จำกัด (มหาชน) ทั้งหมด ในช่วงสิ้นปี 2559 นี้ สำหรับมติของคณะกรรมการร่วม ดังกล่าวมีจำนวน 3 ข้อ ประกอบด้วย ข้อที่หนึ่ง ยุติการอนุญาตอาชญาบัตรพิเศษสำรวจเหมืองแร่ทองคำและประทานบัตรทำเหมืองแร่ทองคำ รวมถึงคำขอต่ออายุประทานบัตรด้วย ข้อที่สอง ในกรณีของบริษัท อัครา เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของพนักงาน และเพื่อเตรียมการเลิกประกอบกิจการ จึงเห็นควรให้ต่ออายุใบอนุญาตประกอบโลหะกรรมของบริษัทออกไปจนถึงสิ้นปี 2559 เพื่อนำแร่ที่เหลือไปใช้ประโยชน์ได้ รวมทั้งให้ บริษัท อัครา เร่งดำเนินการปิดเหมือง และฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองให้เป็นไปตามเงื่อนไขการอนุญาต และข้อที่สาม ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดูแลภาคประชาชน และบรรเทาปัญหาที่อาจเกิดขึ้นภายหลังการปิดเหมืองแร่โลหะกรรมของบริษัท อัครา ดังนี้ ให้กระทรวงอุตสาหกรรมและกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กำกับดูแลการปิดเหมือง และฟื้นฟูพื้นที่ของบริษัท อัครา กระทรวงสาธารณสุข ดูแลสุขภาพของประชาชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง กระทรวงแรงงาน ดูแลพนักงานที่ได้รับผลกระทบจากการปิดกิจการ(สำนักข่าวไทย พลัฏีกา, 2559) ต่อมาในวันเสาร์ที่ 14 พฤษภาคม 2559 กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (กพร.) กระทรวงอุตสาหกรรม ได้ชี้แจงเพิ่มเติม กรณี การยุติการอนุญาตการสำรวจและทำเหมืองแร่ทองคำทั้งหมดทั่วประเทศ และการประกอบการเหมืองแร่ทองคำ บริษัท อัครา รีซอร์สเซส จำกัด (มหาชน) ดังนี้ ข้อแรก เหตุผลในการยุติสัมปทานเหมืองแร่ทองคำ การดำเนินการในครั้งนี้เป็นการดำเนินการตามมติร่วมกันของ 4 กระทรวง ได้แก่ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกระทรวงวิทยาศาสตร์และ

เทคโนโลยี ซึ่งได้มีการหารือร่วมกันถึงผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงด้านต่างๆ ซึ่งสรุปว่า ปัจจุบันยังคงมีปัญหาเรื่องร้องเรียนและผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชน เกิดจากการทำเหมืองแร่ของบริษัท อัคราฯ หรือไม่ แต่เพื่อประโยชน์ของสังคมและประชาชนเป็นส่วนร่วมในการแก้ปัญหาความแตกแยกประชาชนในชุมชน ประกอบกับคำสั่งของหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติเกี่ยวกับเหมืองทองคำไว้เมื่อเดือนกรกฎาคม และสิงหาคม 2557 ว่าการดำเนินการจะต้องโปร่งใส ไม่สร้างมลพิษ ประชาชนไม่ต่อต้าน และยั่งยืน จึงมีมติร่วมกันดังนี้

การอนุญาตอาญาบัตรพิเศษสำรวจแร่ทองคำและประทานบัตรทำเหมืองแร่ทองคำรวมถึงคำขอต่ออายุประทานบัตรด้วย ในกรณีของบริษัท อัคราฯ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของพนักงานและเพื่อเตรียมการเลิกประกอบกิจการ จึงเห็นควรต่ออายุใบอนุญาตประกอบโลหกรรมไปจนถึงสิ้นปี 2559 เพื่อให้สามารถนำแร่ ที่เหลืออยู่ไปใช้ประโยชน์ได้ พร้อมทั้งบริษัท อัคราฯ เร่งดำเนินการปิดเหมืองและฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองให้เป็นไปตามเงื่อนไขการอนุญาต ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดูแลประชาชนและบรรเทาปัญหาที่อาจเกิดขึ้นภายหลังสิ้นสุดการประกอบกิจการเหมืองแร่และโลหกรรมของบริษัท อัคราฯ ดังนี้ กระทรวงอุตสาหกรรมและกระทรวงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กำกับดูแล การปิดเหมืองและการฟื้นฟูพื้นที่ กระทรวงสาธารณสุข ดูแลสุขภาพประชาชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง กระทรวงแรงงาน ดูแลพนักงานที่ได้รับผลกระทบจากการปิดกิจการและนายกรัฐมนตรีน้อมัติให้กระทรวงอุตสาหกรรมดำเนินการตามกฎหมาย ระเบียบต่างๆที่เกี่ยวข้องและบูรณาการส่วนราชการต่างๆเพื่อให้เป็นไปตามมติร่วมกันของทั้ง 4 กระทรวงข้างต้น และกระทรวงอุตสาหกรรมได้รายงานให้คณะรัฐมนตรีทราบ

จากปรากฏการณ์สำคัญในครั้งนี ทำให้เห็นว่าดำเนินการในครั้งนี้เป็นดำเนินการตามนโยบายรัฐบาลซึ่งได้มีมติร่วมกันของ 4 กระทรวง ได้แก่ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งได้มีการหารือร่วมกันถึงผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงด้านต่างๆ เมื่อมีการยกเลิกสัมปทานเหมืองแร่ทองคำชาติรี หน่วยงานภาครัฐจะเข้ามากำกับดูแล คุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งในปัจจุบันยังคงมีปัญหาเรื่องร้องเรียนและมีผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมรวมถึงสุขภาพอนามัยของประชาชน รวมถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตั้งแต่การเริ่มกระบวนการ ทั้งฝุ่นที่เกิดจากการระเบิดภูเขา การเอาสินแร่มาแยกเป็นทองคำที่ทำให้น้ำมีสภาพเป็นกรด โลหะส่วนเกินที่หลุดออกมาสู่สิ่งแวดล้อมจากกระบวนการสกัด หรือแม้กระทั่งของเสียที่ถูกกักเก็บไว้ในบ่อกักเก็บของเสีย ก็ยังหลุดออกมาปนเปื้อนสู่สิ่งแวดล้อม ทั้งในแหล่งน้ำและแหล่งโซอาหาร และท้ายที่สุดผู้ได้รับผลกระทบก็คือชาวบ้านในชุมชนใกล้เหมืองแร่ทองคำ

จากความสำคัญและความเป็นมาที่ได้กล่าวข้างต้นนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการยกเลิกสัมปทานเหมืองแร่ทองคำชาติรีโดยคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ว่าจะมีแนวทางการดำเนินการอย่างไรเกี่ยวกับกระบวนการ นโยบายและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อชุมชน ในการยกเลิกสัมปทานเหมืองแร่ทองคำชาติรี จึงเป็นที่มาของคำถามที่นำไปสู่การวิจัย ในครั้งนี้

2.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การยกเลิกสัมปทานเหมืองแร่ทองคำชาติโดยคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาระบบการบริหารการจัดการภาครัฐ ในการจัดการคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการยกเลิกสัมปทานเหมืองแร่ทองคำ
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการปัญหาที่นำไปสู่การปนเปื้อนของสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อประชาชน
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการแก้ไขปัญหาพื้นที่

3.การดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาวิเคราะห์ภายใต้ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Information) จำนวน 38 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการ 1) สัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interview) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 14 คน 2) การสนทนากลุ่ม(Focus Group Discussion) จำนวน 24 คน 3) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม(Non-Participant Observation)4) จากเอกสารทางวิชาการ เอกสารรายงานต่าง ๆ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาทำการวิเคราะห์ร่วมกันโดยวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบด้วยวิธีการพรรณนา เป็นการแปลความหมาย และสร้างข้อสรุปจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

1.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยโดยใช้เทคนิคในการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – Structured interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) คือ ตัวแทนภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการภาครัฐ จำนวน 14 คน โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยการสัมภาษณ์ด้วยเครื่องบันทึกเสียง และการจดบันทึกการสนทนา โดยการสนทนาแบบปลายเปิด ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง โดยมีการออกแบบโครงสร้างของคำถามต่างๆ ที่นำไปใช้ในการสัมภาษณ์ แต่ผู้สัมภาษณ์จะสามารถปรับเปลี่ยนถ้อยคำจากข้อคำถามให้มีความสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ของแต่ละคนในแต่ละสถานการณ์ที่เกิดเหตุการณ์หรือสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้เกิดความชัดเจนในคำตอบได้ทำให้ได้ข้อมูลที่มีความหลากหลายในมิติต่างๆ และข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติมากขึ้น เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลจะนำมาลดทอนข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้อง

1.2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) คือ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ตัวแทนภาคประชาชน จำนวน 24 คน โดยเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลจากเกณฑ์ซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในพื้นที่ ควบคุม ดูแลทุกข์ของประชาชนและประชาชนผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากปัญหาสัมปทานเหมืองแร่ทองคำชาติ โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยการสัมภาษณ์ด้วยเครื่องบันทึกเสียง และการจดบันทึกการสนทนา โดยการสนทนาแบบปลายเปิด ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง โดยมีการออกแบบโครงสร้างของคำถามต่างๆ ที่นำไปใช้ในการสัมภาษณ์ แต่ผู้

สัมภาษณ์จะสามารถปรับเปลี่ยนถ้อยคำจากข้อคำถามให้มีความสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ของแต่ละคนในแต่ละสถานการณ์ที่เกิดเหตุการณ์หรือสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้เกิดความชัดเจนในคำตอบได้ทำให้ได้ข้อมูลที่มีความหลากหลายในมิติต่างๆ และข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติมากขึ้น เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลจะนำมาลดทอนข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้อง

1.3 การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ในกระบวนการวิจัยเชิงเอกสาร ผู้วิจัยใช้กระบวนการศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆโดยการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้ดำเนินการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ ผลงานวิจัย บทความทางวิชาการต่างๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงข้อมูลทางวิชาการที่ได้จากการสืบค้นทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเว็บไซต์ต่างๆ เพื่อให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ต้องการและจัดทำข้อมูลใหม่ให้ครอบคลุมกับความเป็นจริงมากที่สุด

4. ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การยกเลิกสัมปทานเหมืองแร่ทองคำชาติโดยคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ พบว่า

1. หน่วยงานรัฐที่ควบคุม ดูแล เหมืองแร่ทองคำ จะปฏิบัติตามขั้นตอนกฎหมายเป็นหลัก จึงเป็นอุปสรรคในการเข้าไปดูแลและจัดการผลกระทบของเหมืองแร่ทองคำ

2. ด้วยอำนาจ หน้าที่ ระเบียบขั้นตอนของกฎหมาย เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ ไม่สามารถยืนยันและให้รายละเอียดข้อมูลที่เป็นจริงกับประชาชนได้ จึงกลายเป็นช่องว่างระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับประชาชน

3. การประกอบกิจการเหมืองแร่ทองคำ ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างประชาชนที่เสียประโยชน์กับประชาชนในพื้นที่ซึ่งได้รับประโยชน์จากเหมืองแร่ทองคำด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในภาพรวม

4. หน่วยงานรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการสัมปทานเหมืองแร่ทองคำ ขาดการประสานงานร่วมกัน เกี่ยวกับการสร้างความเชื่อมั่น ด้านสุขภาพและด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นหัวใจหลักของการประกอบกิจการเหมืองแร่ทองคำจนกลายเป็นประเด็นสำคัญในการร้องเรียนถึงแม้ว่าเหมืองแร่จะทำให้เกิดประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง มากมาย เช่น การสร้างรายได้ ส่งเสริมเศรษฐกิจในชุมชนก็ตาม

5. อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า ผลการวิจัยถึง การมีส่วนร่วมและการรับรู้ข่าวสาร ของประชาชน จะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาหน่วยงานรัฐ ทั้งนี้เนื่องจากผลที่ได้จากการสื่อสาร นำมาสู่การ ปรับปรุงพัฒนาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของความเป็นปัจจุบันในสังคมและการบริหารหน่วยงานรัฐควบคู่กันไปด้วยจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมทุกคนเข้ามามีบทบาท มีส่วนร่วมตัดสินใจในการทำงานเท่าที่จะสามารถกระทำได้ (Berkley, 1975) รวมทั้งกฎหมายที่ได้ประกันสิทธิของประชาชนด้านการมีส่วนร่วม

ร่วม และกำหนดหน้าที่ของภาครัฐในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ที่สำคัญอาทิเช่น พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ตลอดจนแนวคิดของ Andrew and Stiefel (1979) เกี่ยวกับการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในลักษณะและรูปแบบของการมีส่วนร่วม 4 ประการ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ซึ่งการทำงานของหน่วยงานภาครัฐภายใต้กรอบของการบริหารภาครัฐ (Public Administration) ยังมีการเกิดปัญหาเกี่ยวกับการขาดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ภาครัฐจึงต้องปรับเปลี่ยนมุมมองหรือแนวทางในการบริหารไปสู่กรอบแนวคิดการจัดการภาครัฐ (Public Management) โดยการนำเอาหลักการบริหารต่าง ๆ ของภาคเอกชนของกรอบแนวคิดของการจัดการ (Management Approaches) มาใช้ในการดำเนินกิจกรรมขององค์กร โดยให้เกิดการบริหารที่เป็นมืออาชีพ (Professional) ในสร้างประสิทธิภาพ และให้เกิดประสิทธิผล ตามหลักแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ที่ยังคงมุ่งเน้นในการจัดการทรัพยากรในการผลิตให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด มีการบริหารอย่างมืออาชีพ มีการสร้างสรรค์

6. ข้อเสนอแนะ

1. ในการดำเนินแก้ไขปัญหที่เกิดจากผลกระทบจากการประกอบกิจการเหมืองแร่ ทองคำหน่วยงานภาครัฐควรให้ความสำคัญกับประชาชน ในการมีส่วนร่วม กับ การแก้ไขปัญหให้เป็นที่ยอมรับจากทุกฝ่าย
2. หน่วยงานภาครัฐควรแสดงความจริงใจในการแก้ไขปัญหผลกระทบที่เกิดจากการประกอบกิจการเหมืองแร่ทองคำ และเข้าไปแก้ปัญหผลกระทบ โดยพร้อมที่จะเปิดเผยข้อมูลให้แท้จริงให้ทุกฝ่ายได้รับรู้
3. หน่วยงานภาครัฐที่ได้รับมอบหมายในการแก้ไขปัญหผลกระทบที่เกิดจากการประกอบกิจการเหมืองแร่ทองคำ จะต้องมีการบูรณาการร่วมกัน มีการประสานงานกันและร่วมกัน แก้ไขปัญหาที่เกิดจากผลกระทบ ไม่ใช่ต่างคนต่างทำแก้ไขปัญห ต่างคนต่างทำ เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกัน
4. หน่วยงานภาครัฐควรมีการบังคับใช้กฎหมายในการประกอบกิจการเหมืองแร่ หรือกฎหมายสิ่งแวดล้อม ควรดำเนินการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด เพื่อให้เกิดความผิดพลาดน้อยที่สุด
5. ควรมีการจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม จากผลประโยชน์ต่างๆที่เกิดขึ้นจากการประกอบกิจการเหมืองแร่ทองคำ

7. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการจัดการผลกระทบที่เกิดขึ้นกับเหมืองแร่ทองคำในพื้นที่อื่นๆ
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการประกอบกิจการเหมืองแร่ทองคำ
3. การนำรูปแบบและระเบียบวิธีวิจัยที่หลากหลายมาใช้ในการศึกษาการจัดการผลกระทบที่เกิดจากการประกอบกิจการเหมืองแร่ทองคำเพื่อให้ได้แนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ต่อไป

บรรณานุกรม

- กพร.ยันให้อัคราฯทำเหมืองทองได้ถึงสิ้นปีนี้.สำนักข่าวกรุงเทพธุรกิจ.(2559)สืบค้นที่ <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/697969>.
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, คณะอนุกรรมการเพื่อการศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่. (2547).**โครงการศึกษาข้อมูลเชิงวิชาการกรณีปัญหาเหมืองแร่เพื่อกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย.**: คณะอนุกรรมการเพื่อการศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.กรุงเทพมหานคร (30 ตุลาคม 2559).
- นักวิชาการเผย เหมืองทองคำพิจิตร กระทบสิ่งแวดล้อมเพียบได้ไม่คุ้มเสีย เร่งศึกษาเพิ่มหวังปิด
สำนักข่าวมหาวิทยาลัยรังสิต. (2557) สืบค้นที่:<http://www.jr-rsu.net/article/1243>
(13ตุลาคม 2559).
- มติ ครม.ปิดเหมืองทองคำอัครา ให้ถึงสิ้นปี 59.หนังสือพิมพ์ไทยพับลิกา (Thaipublica)(2559).สืบค้นที่ www.thaipublica.org/2016/05/ncpo-cabinet-2559-19 (22 เมษายน 2559).
- รายการเดินหน้าประเทศไทย : การเยียวยาผลกระทบจากการปิดเหมืองแร่ทองคำ ข่าว ช่อง 7 สี ,2559. สืบค้นที่ [www. News.ch 7.com](http://www.News.ch 7.com)
- สำนักอุตสาหกรรมพื้นฐาน , กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่. (2550). รายงานวิชาการฉบับที่ สอพ.3/2550 : ไซยาไนด์กับอุตสาหกรรมเหมืองแร่ทองคำ. สืบค้นที่ www.dpim.go.th/service/download?articleid=237&F=242.(24 เมษายน 2559).